

פרשת וישלח ויעקב התשפ"ג

ari.kahn@biu.ac.il

הרב ארי דוד קאהן

*Shiur is sponsored by Judit Blumenfrucht
in loving memory of her mother
Chaya Rivka bat Sara A"H*

1. בראשית (פרשת וישלח) פרק לב פסוק ד - לג

(ד) וישלח יעקב מלאכים לפניו אל-עשו אחיו ארצה שעיר שדה אדום: (ה) ויצו אתם לאמר כה תאמרו לאלהינו לעשו כה אמר עבדך יעקב עם-לבן גרתי ואחר עד-עתה: (ו) ויהי-לל שור וחמור צאן ועבד ושפחה ואשלחה להגיד לאדני למצאתו בעיניו: (ז) וישבו המלאכים אל-יעקב לאמר באנו אל-אחיך אל-עשו וגם הלך לקראתך וארבע-מאות איש עמו: (ח) ויקרא יעקב מאד ויצר לו ויחז את-העם אשר-אתו ואת-הצאן ואת-הבקר והגמלים לשגני מחנות: (ט) ויאמר אם-יבוא עשו אל-המחנה האחת והכהו והנה המחנה הנשאר לפליטה: (י) ויאמר יעקב אלהי אבי אברהם ואלהי אבי יצחק ה' האמר אלי שוב לארצה ולמולדתך ואיטיבה עמך: (יא) קטנתי מכל הסודים ומכל-האמת אשר עשית את-עבדך כי במקלי עברתי את-הירדן והנה עתה הגיתי לשגני מחנות: (יב) הציילני נא מיד אחי מיד עשו כי-יקרא אנכי אתו פן-יבוא והפני אם על-בנים: (יג) ואתה אמרת היטב איטיב עמך ושמתי את-ירעך כחול הים אשר לא-יספר מרב: (יד) ויגלו שם בלילה ההוא ויילח מן-הבא בידו מנחה לעשו אחיו: ... (יז) ויתן ביד-עבדיו עדר עדר לבדו ויאמר אל-עבדיו עברו לפני ורוח תשימו בין עדר ובין עדר: ... (כא) ואמרתם גם הנה עבדך יעקב אחרינו כי-אמר אכפרה פניו במנחה ההלכת לפני ואחרי-כל ארצה פניו אולי ישא פני: (כב) ומעבר המנחה על-פניו והוא לן בלילה-ההוא במחנה: (כג) ויקם בלילה הוא ויילח את-שתי נשיו ואת-שתי שפחתיו ואת-אחד עשר ילדיו ויעבר את מעבר יבק: (כד) ויקחם ויעברם את-הנגח ויעבר את-אשר-לו: (כה) וינתר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר: (כו) ויקרא כי לא יכל לו ויגע בכף-ירכו ומלעל כף-ירכו יעקב בהאבקו עמו: (כז) ויאמר שלחני כי עלה השחר ויאמר לא אשלחך כי אם-ברכתני: (כח) ויאמר אליו מה-שמה ויאמר יעקב: (כט) ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמה כי אם-ישאל בני-שרית עם-אלהים ועם-אנשים ותוכל: (ל) וישאל יעקב ויאמר הגידה נא שמה ויאמר למה זה תשאל לשמי ויברך אתו שם: (לא) ויקרא יעקב שם המקום פניאל כי-ראיתי אלהים פנים אל-פנים ותנצל בפשי: (לב) ויזרח-לו השמש כאשר עבר את-פנואל והוא צלע על-ירכו: (לג) על-פן לא-יאכלו בני-ישראל את-גיד הנשה אשר על-כף הירך עד היום הנה כי נגע בכף-ירכו יעקב בגיד הנשה:

2. בראשית (פרשת ויצא) פרק לב פסוק א - ג

(א) וישפם לכן בפקר וינשק לבגיו ולבנותיו ויברך אותם וילך וישב לבן למקומו: (ב) ויעקב הלך לדרך ויפגעו-בו מלאכי אלהים: (ג) ויאמר יעקב כאשר ראם מתנה אלהים זה ויקרא שם-המקום ההוא מחנים: פ

3. הכתב והקבלה בראשית (פרשת ויצא) פרק לב פסוק א

... וכן כאן בלבן אמר וילך וישב, שהליכתו לביתו כעת לא היתה רק לפי שעה כי חזר עוד לשוב לעשות תחבולות מרמה נגד יעקב, כמוזכר בספר הישר, אחר שעבר לבן מאת יעקב מהר ושלח את בעור בנו בן שבע עשרה שנה ועמו אבי חורף בן עוץ בן נחור אל ארץ שעיר אל עשו לעורר אותו לבוא על יעקב להרגו, ויעש עשו כן ויקבוץ את כל חילו וילך לקראת יעקב, והדבר בא עד רבקה אם יעקב, ותמהר ותשלח שבעים ושנים איש מעבדי יצחק לעזור ליעקב, ויאמר יעקב כאשר ראם מחנה לעמוד לי מאת אלהים זה, ויקרא יעקב את המקום ההוא מחנים. ע"כ.

4. בראשית (פרשת ויצא) פרק כח פסוק י - כב

(י) וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה: (יא) וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיִּלְנָן שָׁם כִּי־בָא הַשָּׁמֶשׁ וַיִּקַּח מֵאֲבְנֵי הַמָּקוֹם וַיִּשֶׂם מִרְאֲשֵׁיתוֹ וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא: (יב) וַיַּחְלֶם וְהִנֵּה סֹלֶם מֵצֵבַב אֶרְצָה וְרֵאשִׁיו מְגִיעַ הַשָּׁמַיְמָה וְהִנֵּה מַלְאָכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ: (יג) וְהִנֵּה ה' נֹצֵב עָלָיו וַיֹּאמֶר אֲנִי ה' אֱלֹהֵי אֲבֹרָתְךָ וְאֵלֹהֵי יִצְחָק הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ לֵךְ אֲתַנְּנָה וְלִזְרַעֲךָ: (יד) וְהִנֵּה זֶרַעַךָ כַּעֲפַר הָאָרֶץ וּפְרֻצַּת יָמָה נִקְדָּמָה וְצִפְנָה וַנִּגְבָּה וַנִּבְרַכּוּ בְךָ כָּל־מִשְׁפְּחוֹת הָאֲדָמָה וּבְזֶרַעֲךָ: (טו) וְהִנֵּה אֲנֹכִי עֹמֵד וְשֹׁמְרֵיךָ בְּכָל־אֶשְׁרֵי־תְלָדְךָ וְהִשְׁבַּתִּיךָ אֶל־הָאֲדָמָה הַזֹּאת כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם־עָשִׂיתִי אֶת־אֶשְׁרֵי־דְבָרַי לְךָ: (טז) וַיִּיקֶץ יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אֲכֹל־נֶשֶׁה ה' בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְאֲנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי: (יז) וַיִּירָא וַיֹּאמֶר מַה־נֹּרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵין זֶה כִּי אִם־בַּיִת אֱלֹהִים וְזֶה שְׁעַר הַשָּׁמַיִם: (יח) וַיִּשְׁכַּם יַעֲקֹב בַּבֹּקֶר וַיִּקַּח אֶת־הָאֲבָן אֲשֶׁר־שָׁם מִרְאֲשֵׁיתוֹ וַיִּשֶׂם אֹתָהּ מִצְבֵּה וַיִּצָּק שְׁמוֹן עַל־רֵאשֵׁהָ: (יט) וַיִּקְרָא אֶת־שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא בַּיִת־אֵל וְאוֹלָם לְזוֹ שֵׁם־הַעִיר לְרֵאשֻׁנָה: (כ) וַיָּדָר יַעֲקֹב גִּדְרָה לֵאמֹר אִם־יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי וְשָׁמְרֵנִי בַדֶּרֶךְ הַזֶּה אֲשֶׁר אֲנֹכִי הוֹלֵךְ וְנִטְוִלְתִּי לְחֶם לֹא־אֲכָל וְיִבְגַּד לְלִבְשִׁי: (כא) וְשִׁבְתִּי בְשָׁלוֹם אֶל־בַּיִת אָבִי וְהִנֵּה ה' לִי לֵאלֹהִים: (כב) וְהָאֲבָן הַזֹּאת אֲשֶׁר־שָׁמַתִּי מִצְבֵּה יִהְיֶה בַּיִת אֱלֹהִים וְכָל־אֲשֶׁר תִּתְּנֵנִי לִי עֲשֹׂר אֶעֱשֶׂרְנֻו לְךָ:

5. בראשית (פרשת וישלח) פרק לג פסוק טז - יז

(טז) וַיִּשָּׁב בַּיּוֹם הַהוּא עֲשׂוֹ לְדַרְכּוֹ שְׁעִירָה: (יז) וַיַּעֲקֹב נָסַע סִכְתָּה ...

6. בראשית (פרשת וישלח) פרק לה

(א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־יַעֲקֹב קוּם עֲלֵה בַּיִת־אֵל וְשִׁכְּשָׁם וַעֲשֵׂה־שָׁם מִזְבֵּחַ לְאֵל הַנִּרְאָה אֵלֶיךָ בְּבָרְחָךְ מִפְּנֵי עֲשׂוֹ אֲחִיךָ: (ב) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־בֵּיתוֹ וְאֵל כָּל־אֲשֶׁר עִמּוֹ הִסְרוּ אֶת־אֱלֹהֵי הַנֹּכַח אֲשֶׁר בְּתוֹכְכֶם וְהִטְהַרוּ וְהִחְלִיפוּ שְׁמֹלְתֵיכֶם: (ג) וְנִקְוָמָה וְנַעֲלֵה בַּיִת־אֵל וְאֶעֱשֵׂה־שָׁם מִזְבֵּחַ לְאֵל הַעֲנָה אֵתִּי בַּיּוֹם צָרַתִּי וַיְהִי עִמָּדִי בַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הִלַּכְתִּי: (ד) וַיִּתְּנוּ אֶל־יַעֲקֹב אֶת כָּל־אֱלֹהֵי הַנֹּכַח אֲשֶׁר בְּיָדָם וְאֶת־הַגִּזְמִים אֲשֶׁר בְּאֲזְנוֹתֵהֶם וַיִּטְמְנוּ אֹתָם יַעֲקֹב תַּחַת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר עִם־שָׁכֶם: (ה) וַיִּסְעוּ וַיְהִיו חַתַּת אֱלֹהִים עַל־הָעָרִים אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיהֶם וְלֹא רָדְפוּ אֲחֵרֵי בְנֵי יַעֲקֹב: (ו) וַיָּבֹא יַעֲקֹב לְיוֹזֵה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנָעַן הוּא בַּיִת־אֵל הוּא וְכָל־הָעַם אֲשֶׁר־עִמּוֹ: (ז) וַיָּבֹן שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא לְמָקוֹם אֵל בַּיִת־אֵל כִּי שָׁם נִגְלוּ אֵלָיו הָאֱלֹהִים בְּבָרְחוֹ מִפְּנֵי אֲחִיו: (ח) וַתִּמַּח דְּבָרָה מִיַּגְּדַת רַבְּקָה וַתִּקְבַּר מִתַּחַת לְבַיִת־אֵל תַּחַת הָאֵלֹון וַיִּקְרָא שְׁמוֹ אֵלֹון בְּכוֹת: פ (ט) וַיִּרְא אֱלֹהִים אֶל־יַעֲקֹב עוֹד בְּבֹאוֹ מִפְּדֹן אֲרָם וַיְבָרֵךְ אֹתוֹ: (י) וַיֹּאמֶר לוֹ אֱלֹהִים שְׁמֶךָ יַעֲקֹב לֹא־יִקְרָא שְׁמֶךָ עוֹד יַעֲקֹב כִּי אִם־יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמֶךָ וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל: (יא) וַיֹּאמֶר לוֹ אֱלֹהִים אֲנִי אֵל שְׂדֵי פְרָה וְרֹבֵה גֹי וְקִהַל גֹּיִם יִהְיֶה מִמֶּךָ וּמְלָכִים מִחֲלָצֶיךָ יֵצְאוּ: (יב) וְאֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְאֲבֹרָתְךָ וְלִיצְחָק לֵךְ אֲתַנְּנָה וְלִזְרַעֲךָ אֲחִירֶיךָ אֲתָנוּ אֶת־הָאָרֶץ: (יג) וַיַּעַל מֵעָלָיו אֱלֹהִים בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־דָּבַר אֹתוֹ: (יד) וַיִּצָּב יַעֲקֹב מִצְבֵּה בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־דָּבַר אֹתוֹ מִצְבֵּה אָבִן וַיִּסַּף עָלֶיהָ וַיִּסַּף עָלֶיהָ שְׁמוֹ: (טו) וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶת־שֵׁם הַמָּקוֹם אֲשֶׁר דָּבַר אֹתוֹ שֵׁם אֱלֹהִים בַּיִת־אֵל: (טז) וַיִּסְעוּ מִבַּיִת אֵל וַיְהִי־עוֹד כְּבֵרֶת־הָאָרֶץ לְבֹא אֶפְרַתָּה וַתֵּלֶד רָחֵל וַתִּקְשֶׁ בְלִדְתָּהּ: (יז) וַיְהִי כִּהְקַשְׁתָּהּ בְּלִדְתָּהּ וַתֹּאמֶר לָהּ הַמַּיִלְדָּה אֶל־תִּירָאִי כִּי־גַם־זֶה לְךָ בֵּן: (יח) וַיְהִי בְצֵאת נַפְשָׁהּ כִּי מָתָה וַתִּקְרָא שְׁמוֹ בְּרֵאשִׁית וְאָבִיו קָרָא־לוֹ בְּנֵי־מִיּוֹן: (יט) וַתִּמַּח רָחֵל וַתִּקְבַּר בְּדֶרֶךְ אֶפְרַתָּה הוּא בַּיִת לְחֶם: (כ) וַיִּצָּב יַעֲקֹב מִצְבֵּה עַל־קַבְרֹתָהּ הוּא מִצְבֵּה קַבְרֹת־רָחֵל עַד־הַיּוֹם: (כא) וַיִּסַּע יִשְׂרָאֵל וַיִּט אֶהְלֵה מִהַלְאָה לְמַגְדַּל־עֵדֶר: (כב) וַיְהִי בַשָּׁפָן יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ הַהוּא וַיֵּלֶךְ רְאוּבֵן וַיִּשְׁכַּב אֶת־בְּלֵהָה פִּילְגֶשׁ אִבִּיו וַיִּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל פ וַיְהִי בְנֵי־יַעֲקֹב שְׁנַיִם עָשָׂר: ... (כז) וַיָּבֹא יַעֲקֹב אֶל־יִצְחָק אָבִיו מִמְרָא קְרִיַת הָאֲרָבָע הוּא חֲבֵרוֹן אֲשֶׁר־גֵּר־שָׁם אֲבֹרָתְךָ וַיִּצְחָק: (כח) וַיְהִי יָמֵי יִצְחָק מֵאָת שָׁנָה וּשְׁמֹנִים שָׁנָה: (כט) וַיִּגְוַע יִצְחָק וַיָּמָת וַיִּאָּסַף אֶל־עַמּוּיֹו זָקֵן וְשֶׁבַע יָמִים וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ עֲשׂוֹ וַיַּעֲקֹב בְּנֵיו: פ

7. בראשית (פרשת וישלח) פרק לו פסוק ה - ט

(ה) וְאֶהְלִיכֶמָה יְלִדָה אֶת־יַעֲוֹשׁ וְאֶת־יַעֲלָם וְאֶת־קַרְח אֵלֶּה בְנֵי עֲשׂוֹ אֲשֶׁר יִלְדוּ־לוֹ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן: (ו) וַיִּקַּח עֲשׂוֹ אֶת־נְשָׁיו וְאֶת־בְּנֵיו וְאֶת־נַפְשוֹת בֵּיתוֹ וְאֶת־מִקְנֵהוּ וְאֶת־כָּל־בְּהֵמָתוֹ וְאֶת כָּל־קַנְיָנוֹ

אֲשֶׁר רָכַשׁ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיִּלְדוּ אֵלָיו אֶרְצֵי מִפְּנֵי יַעֲקֹב אֶחָיו: (ז) פִּי־הָיָה רְכוּשָׁם רַב מִשְׁבַּת יַחְדָּו וְלֹא יָכְלָה אֶרֶץ מְגוּרֵיהֶם לְשִׂאת אֹתָם מִפְּנֵי מְקַנְיָהֶם: (ח) וַיָּשָׁב עִשָׂו בְּהָר שְׁעִיר עִשָׂו אָבִי אֲדָוִם בְּהָר שְׁעִיר:

8. רשב"ם בראשית (פרשת וישלח) פרק לו פסוק ו

מפני יעקב אחיו - כי יעקב קנה את הבכורה ודינו היה לירש את יצחק לכך ישב בארץ מגורי אביו: 9. רמב"ן בראשית (פרשת וישלח) פרק לו פסוק ו

ויקח עשו את נשיו ואת בניו ואת בנותיו - זה המסע היה אחרי שוב אחיו מחרן והאחזו בארץ כנען, כמו שאמר כאן, ואפשר שהיה גם אחרי מות אביהם. והנה בעוד אחיו בחרן היה עשו בשעיר ככתוב למעלה (לב ד): אבל הענין, כי עשו הלך לשעיר בימי אלופי החרי יושבי הארץ ויהי לשר הולך עם ד' מאות איש, ובניו וביתו היו בארץ כנען. ויתכן שהיתה לו שם אחוזה במקום אחד במישור, לא בהר שעיר, על כן ייחס לו ארצה שעיר שדה אדום. ואחרי שחזר אחיו לארץ כנען פנה לו מפניו, כי ידע שארץ כנען נחלת אחיו אשר נתן לו אביו בברכתו, ולקח בניו וכל נפשות ביתו עם רב, והלך לשעיר להתיישב שם, ואז נלחם בבני שעיר החרי יושבי הארץ, כי אולי פחדו ממנו ולא היו נותנים אותו לבא בגבולם בהר שעיר שהיו שם המבצרים, אלא שישב בשדה אדום במקומו הראשון, וישמידם ה' מפניהם ויירשום וישבו תחתם, כאמור במשנה תורה (דברים ב כא), ולכך יאמר שם (ב ה) כי ירושה לעשו נתתי את "הר" שעיר:

10. רש"ר הירש בראשית (פרשת וישלח) פרק לו פסוק ו

(ו - ז) מפני יעקב אחיו - מפני מקניהם. הרי כאן שני מניעים להגירתו של עשו. המניע האחד - להתרחק מיעקב: "מפני יעקב אחיו". אך הוא מוסיף "אחיו", וכך מדגיש כי יחסי אחוזה תקינים היו קיימים בין האחים. לא מחמת איבה התרחק מיעקב; העבר נתכפר כולו. אך הניגוד הרוחני והמוסרי היה גדול מדי, ועשו ביקש פורקן וחופש לנפשו בהתרחקו מיעקב. עם זה לא היה עושה כן, אילו התנאים החיצוניים היו מאפשרים את שבתם יחד. אך דבר זה לא היה אפשר "מפני מקניהם". בארץ כנען לא היו יכולים לשבת בצוותא. צרכי משקיהם דרשו מקום נרחב שלא עמד לרשותם במקום בו נסבלו רק כ"גרים". משהיה עליהם להיפרד "מפני מקניהם", העדיף עשו לצאת אל ארץ אחרת לגמרי, "מפני יעקב אחיו", כדי להשתחרר לחלוטין מהשפעתו הרוחנית והמוסרית של אחיו. משום כך הוא אומר: אל ארץ. אל ארץ כל שהיא, לא אל ארץ אדום. הוא הלך "אל ארץ" ובלבד שיתרחק מיעקב.

11. העמק דבר בראשית (פרשת וישלח) פרק לו פסוק ו

וילך אל ארץ. עוד שלא נתיישב בהר שעיר נתרחק מחברון אל ארץ סתם בלי שם, רק במקום שהזדמן קרוב להר שעיר, עד שלבסוף וישב עשו בהר שעיר, כן פרש"י. ומה שהלך מפני יעקב, ברור שעשו ידע ברכת יצחק ליעקב שנתן לו ברכת אברהם וירושת הארץ, ואף על גב שעדיין לא הגיעה השעה, מ"מ התבונן שבהצר לשניהם המקום עליו להפנות, וכ"כ הרמב"ן:

12. רש"י בראשית (פרשת וישלח) פרק לו פסוק ז

.. ומדרש אגדה (פסוק 1) מפני יעקב אחיו, מפני שטר חוב של גזרת "פי גר יקנה וירעה" המטל על זרעו של יצחק, אומר אלף לי מפאן, אין לי חלק לא במתנה, שנתנה לו הארץ הזאת, ולא בפרעון השטר, ומפני הבושה שמכר בכורתו:

13. שיר מעון בראשית פרק לו פסוק ו

וילך אל ארץ מפני יעקב אחיו. עיין ברש"י שחשב עשיו שיעקב יקיים השטר ועבדום וענו אותם, ועוד שבוש על מכירת הבכורה. וי"ל ששניהם אחד כי הקדוש ברוך הוא הבטיח לאברהם ונתתי לזרעך את ארץ מגוריך (בראשית י"ז ח') ואחז"ל (ברכות ה' סע"א) ארץ ישראל נקנית ביסורין, וכיון שיעקב הבכור והוא יטול חלק כפול פי שנים כי ארץ ישראל מוחזק מאבותינו מאברהם אבינו א"כ הוי מוחזק

ולא ראוי ונוטל בו הבכור פי שנים כדאיתא בבבא בתרא פ' יש נוחלין (קי"ט ע"א), א"כ עליו לקיים הגלות וחשב עשיו שישאלו אותו מדוע סובל יעקב גלות יותר ממך הלא אחים אתם וחלק כחלק יהי', וצריך הוא להשיב להם יעקב נוטל בארץ גם כן חלק כפול כי הוא הבכור כי מכר לו הבכורה, וזה הי' לעשיו לבושה.

14. מושב זקנים בראשית (פרשת וישלח) פרק לו פסוק ו

וילך אל ארץ מפני יעקב אחיו. זה היה קודם ביאתו לחרון, שהרי כשחזר מחרן עשו היה יושב בארץ שעיר, והיכן מצינו שחזר עוד בארץ כנען, וא"ת והא כתיב כי היה רכושם רב, ואימתי היה ליעקב רכוש רב כי אם בבואו מחרן. תשובה בן ס"ג שנה היה משקבל הברכות והלך לחרון, ויתכן שהיה לו עושר גדול קודם שהלך. ועי"ל שמצאנו שחזר עשו בארץ כנען לאחר שבא יעקב מחרן דכתיב ויקברו אותו עשו ויעקב בניו:

15. רש"י בראשית (פרשת וישלח) פרק לה פסוק כט

ויגוע יצחק - אין מקדם ומאחר בתורה; מכירתו של יוסף קדמה למיתתו של יצחק י"ב שנה, שהרי קשנולד יעקב הנה יצחק בן ששים שנה, שנאמר ויצחק בן ששים שנה וגו', ויצחק מת בשנת ק"כ ליעקב - אם תוציא ששים ממאה ושמונים שנה נשארו ק"כ - ויוסף נמכר בן י"ז שנה, ואותה שנה שנת מאה ושמונה ליעקב, פיצד? בן ששים ושלוש נתברך, ארבע עשרה שנה נטמן בבית עבר, הרי שבעים ושבע, וארבע עשרה עבד באשה, ובסוף ארבע עשרה נולד יוסף, שנאמר ויהי פאשר ילדה רחל את יוסף וגו', הרי תשעים ואחת, וי"ז עד שלא נמכר יוסף, הרי מאה ושמונה:

16. רשב"ם בראשית (פרשת וישלח) פרק לה פסוק כט

(כט) עשו ויעקב - לפי שהיה בכור ויעקב היה חולק לו כבוד הקדימו הכתוב. אבל בקבורת אברהם הקדים הכתוב יצחק לישמעאל לפי שהיה בן השפחה:

17. רש"ר הירש בראשית (פרשת וישלח) פרק לה פסוק כט

(כט) עשו ויעקב בניו. לעיל (כה, ט) בקבורת אברהם הוא אומר: "יצחק וישמעאל בניו", אם כי גם שם ישמעאל היה הבכור, ואילו כאן הוא מקדים את עשו. דבר זה חוזר ומאשר כי יעקב לא זכה לכל רווח חומרי, לא מהבכורה ולא מהברכה: אחרי מות יצחק הוא נתן לעשו את זכות הקדימה של הבכור.

18. אילת השחר בראשית (פרשת וישלח) פרק לה פסוק כט

(כט) ויקברו אתו עשו ויעקב בניו. הרמב"ן כתב וקברוהו בכבוד עשו ויעקב בניו גדולי העולם, והנה אף על פי שעשו הי' רשע, מ"מ אפשר לומר גדולי עולם כיון שהי' מלך, והנה ברמב"ן (לעיל פסוק ח') משמע שזה הי' בושה אם עשו הי' קובר את רבקה, וצ"ל דכאן כיון שגם יעקב קברו זה כבר לא בושה:

19. רמב"ן בראשית (פרשת וישלח) פרק לה פסוק ח

ותמת דבורה מינקת רבקה - לא ידעתי למה נכנס הפסוק הזה בין "ויקרא למקום אל בית אל", ובין "וירא אלהים אל יעקב עוד" והפסיק בענין אחר שהיה בבת אחת ובמקום אחד, כי יעקב בבאו לזוה היא בית אל, בנה מזבח וקרא למקום אל בית אל, ונראה לו האלהים שם ויברך אותו, ולמה הושם הכתוב הזה בתוך ענין אחד: והקרוב מה שאמרו רבותינו (ב"ר פא ה) שירמוז למיתת רבקה, ולכן קרא שם המקום שהוא אלון בכות, כי אין בכי ואנקה על המינקת הזקנה שיקרא שם המקום עליו. אבל יעקב בכה והתאבל על אמו הצדקת אשר אהבתהו, ושלחה אותו שם ולא זכתה לראותו בשובו, ולכן נגלה אליו האלהים וברך אותו לנחמו כאשר עשה ליצחק אביו אחרי מות אברהם (לעיל כה יא). ובשניהם אמרו חכמים (סוטה יד א) ברכת אבלים ברכו. וסיוע לזה מה שאמור למטה (פסוק כז) ויבא יעקב אל יצחק אביו ממרא קרית הארבע, ואלו היתה רבקה שם היה מזכיר "אל אביו ואל אמו", כי היא השולחת אותו שם והגורמת לו כל הטובה, ויצחק בעצתה צוה אותו ללכת שם:

וכתב רש"י ולפי שהעלימו את יום מותה שלא יקללו אותה הבריות, כרס שיצא ממנה עשו, אף הכתוב לא פרסמה. ומדרש חכמים הוא (פסדר"כ זכור ד /פסיקתא רבתי/). והנה גם מיתת לאה לא יזכיר. אבל הכוונה להם מפני שהזכיר המיתה ברמז, ותלה הדבר במניקתה, וכיון שדבר בה למה הסתיר הענין ולא גלהו. וטעם הקללה אינו מחוור, שהרי הזכירו במיתת יצחק (להלן פסוק כט) ויקברו אותו עשו ויעקב בניו. אבל יתכן לומר שלא היה לה כבוד במיתתה, כי יעקב איננו שם, ועשו שונא אותה ולא יבא שמה, ויצחק כהו עיניו ואיננו יוצא מביתו, ולכן לא רצה הכתוב להזכיר שיקברוה בני חת: וכענין הזה מצאתי (באלה הדברים רבה בפרשה כי תצא למלחמה) [תנחומא תצא ד], אמרו אתה מוצא כשמתה רבקה אמרין מאן יפוק קמא, אברהם מת, יצחק יושב בבית ועיניו כהות, יעקב הלך לו לפדן ארם, יפוק עשו רשיעא קמא ויימרון ברייתא ליטין בזיא דהא כדין ינקין, מה עשו הוציאו מטתה בלילה. אמר רבי יוסי בר חנינה, לפי שהוציאו מטתה בלילה לא פרשו הכתובים מיתתה אלא מן הצד, הדא הוא דכתיב ויקרא שמו אלון בכות, שתי בכיות. הדא הוא דכתיב וירא אלהים אל יעקב ויברך אותו, מה ברכו, ברכת אבלים ברכו, עד כאן. והנה בעבור שהיה עשו יחידי בקבורתה פחדו מן הקללה ולא ראו שיהיה לה לכבוד, וזה ענין הרמז:

20. בראשית (פרשת וישלח) פרק לג פסוק א - כ

(א) וישא יעקב עיניו וירא והנה עשו בן ארבע מאות איש ויחזק את היקלדים על-לאה ועל-רחל ועל שתי השפחות: (ב) וישם את השפחות ואת ילדיהן ראשונה ואת-לאה וילדיה אחרונים ואת-יוסף אחרונים: (ג) והוא עבר לפניהם וישתחו ארצה שבע פעמים עד-גשתו עד-אחיו: (ד) וירץ עשו לקראתו ויחבקוהו ויפל על-צווארו וישקוהו ויבכו: (ה) וישא את-עיניו וירא את-הנשים ואת-הילדים ויאמר מי-אלה לך ויאמר הילדים אשר-תגן אלהים את-עבדך: רביעי (ו) ותגשן השפחות תנה וילדיהן ותשפתו: (ז) ותגש גם-לאה וילדיה וישפתו ואחר נגש יוסף ורחל וישפתו: (ח) ויאמר מי לך פל-המחנה הזה אשר פגשתי ויאמר למצאתן בעיני אדני: (ט) ויאמר עשו ישלי רב אחי יחי לך אשר-לך: (י) ויאמר יעקב אל-נא אסנא מצאתי חן בעיניך ולקחת מנחתי מגידי כי על-פני ראיית פניך כראת פני אלהים ותרצני: (יא) קחנא את-ברכתך אשר הבאת לך בייחנני אלהים וכי ישלי-לך ויפצרו ויקח: (יב) ויאמר נסעה ונלכה ואלכה לנגדך: (יג) ויאמר אליו אדני ידע פיי-הילדים רפים והצאן והבקר עלות עלי ודפקום יום אחד ומתו פל-הצאן: (יד) ועברנא אדני לפני עבדו ואני אתנהלה לאטי לרגל המלאכה אשר-לפני וירגל הילדים עד אשר-אבא אל-אדני שעירה: (טו) ויאמר עשו אציגהנא עמך מן-העם אשר אתי ויאמר למה זה אמצאתן בעיני אדני: (טז) וישב ביום ההוא עשו לדרך שעירה: (יז) ויעקב נסע ספתה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכת על-פני קרא שם-המקום סכות: (יח) ויבא יעקב שלם עיר שכם אשר בארץ פנען בבאו מפני ארם וישן את-פני העיר: (יט) ויקן את-חלקת השדה אשר נטה-שם אהלו מיד בני-חמור אבי שכם במאה קשיטה: (כ) ויצב-שם מזבח ויקרא-לו אל אלהי ישראל: ס

21. רש"י בראשית (פרשת וישלח) פרק לה פסוק י

לא יקרא שמך עוד יעקב - לשון אדם הבא במארב ויעקבה, אלא לשון שור ונגיד:

22. בכור שור בראשית (פרשת בראשית) פרק ד פסוק כו

(כו) אז הוחל לקרוא בשם ה'. מגיד לך חשיבותו של שם שקרא שם - בנו "אנוש" כלומר: אדם, כמו "מה אנוש כי תזכרנו"¹³, ואף על פי שבדורו התחילו לקרוא שמותם בשם הקדוש ברוך הוא, שהיו משתפים שם - שמים בשמם, כמו "מחויאל" "מתושאל" ו"מהלאל".

23. רד"ק בראשית (פרשת וישלח) פרק לו פסוק ו

וילך אל ארץ - שהיה יושב בה דרך עראי קודם שבא יעקב, ועתה אחר שבא הלך משם עם כל אשר לו מפני יעקב אחיו. והטעם כי היה רכושם רב, ונדחה הוא מפניו כי ידע מברכות אביו שבירך את יעקב כי תהיה ארץ כנען לזרע יעקב, ולו גם כן תהיה הארץ שבירך אותו אביו, ואמר לו "הנה משמני

הארץ יהיה מושביך" כלומר ארץ שמנה, **אולי שמע מאביו כי יתן האל לו ולזרעו הר שער, אולי נאמר לו בנבואה וכן כי ירושה לעשו נתתי את הר שער (דברים ב):**

24. כתר יונתן בראשית (פרשת וישלח) פרק לו פסוק ו

ויקח עשו את נשיו ואת בָּנָיו ואת בְּנֵי־בְתוּלָתוֹ ואת כל נְפֻשׁוֹת בֵּיתוֹ ואת מְקַנְהוּ ואת בְּהֵמוֹתָיו ואת כל נְכֹסָיו אֲשֶׁר קָנָה בְּאֶרֶץ שֵׁל כְּנָעַן וַיִּסַּע לְאֶרֶץ אַחֲרַת שְׁהִיָּה מוֹטֵל עָלָיו מוֹרָא שֶׁל יַעֲקֹב אָחִיו:

25. בראשית רבה (וילנא) (פרשת וישלח) פרשה עח סימן ג

(בראשית לב, כט): **פי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל, נתגוששת עם העליונים ויכלת להם, ועם התחתונים ויכלת להם. עם העליונים זה המלאך, רבי חמא בר חנינא אמר שרו של עשו היה, הוא דהוא אמר ליה (בראשית לג, י):** כי על פן ראיתי פניך פראת פני אלהים, מה פני אלהים, דין, אף פניך דין. מה פני אלהים (שמות כג, טו): ולא יראו פני ריקם, אף את לא יראו פני ריקם. עם התחתונים ויכלת להם, זה עשו ואלופיו. דבר אחר, כי שרית עם אלהים, את הוא שאיקונין שלך חקוקה למעלה.

26. בראשית רבה (וילנא) (פרשת ויצא) פרשה סח סימן יב

... והנה מלאכי אלהים, ... ולמדנו לנביאים שנקראו מלאכים, דכתיב (חגי א, יג): ויאמר חגי מלאך ה' במלאכות ה' לעם. והנה מלאכי אלהים, זה משה ואהרן. ... רבי חיא ורבי ינאי, חד אמר עלים וירדים בסלם, וחד אמר עלים וירדים בניעקב. מאן דאמר עלים וירדים בסלם, גיחא. ומאן דאמר עלים וירדים בניעקב, מעלים ומורידים בו אפזים בו קפזים בו שונטיים בו, שונאמר (ישעיה מט, ג): ישראל אשר בך אתפאר, את הוא שאיקונין שלך חקוקה למעלה, עלים למעלה ורואים איקונין שלו, וירדים למטה ומוצאים אותו ישן. ... דבר אחר, עלים וירדים בו, עלים אותם שלוו אותו בארץ ישראל, ירדים, אלו שלוו אותו בחוצה לארץ. רבי לוי בשם רבי שמואל בר נחמן אמר מלאכי השרת על ידי שגלו מסטורין של הקדוש ברוך הוא נדחו ממחצתן קל"ח שנה, רבי תנחומא הנה מפיק לשנא קלא. אמר רבי חמא בר חנינא על ידי שנתגאו ואמרו (בראשית יט, יג): פי משחיתים אנחנו את המקום הזה, היכן חזרו, כאן, עלים וירדים, עלים ואחר כך ירדים.

27. מלאכי פרק ב פסוק ו - ז

(ו) תורת אמת היתה בפיהו ועולה לא-נמצא בשפתיו בשלום ובמישור הלה אתי ורבים הנשיב מעון: (ז) כי-שפתי כהן ישמרו-דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה'-צבאות הוא:

28. הושע פרק יב פסוק ד - ו

(ד) בבטן עקב את-אחיו ובאונן שרה את-אלהים: (ה) וישר אל-מלאך ויכל בכה ויתחנן-לו בית-אל? מצאנו ושם ידבר עמנו: (ו) ונה' אלהי הצבאות ה' זכרו:

29. תורה שלימה בראשית כח:יב

[עו] בחולין צא: תנא עולין ומסתכלין בדיוקנו של מעלה ויורדין ומסתכלין בדיוקנו של מטה בעי לסכוניה מיד והנה ה' נצב עליו. ופירש' דיוקנו של מעלה פרצוף אדם שבארבע חיות בדמות יעקב. וכן מבואר בפדר"א פליה עולים ויורדים בו ורואים פניו של יעקב ואומרים זה הפנים כפני החיה שבכסא הכבוד אלו עולים ואלו יורדים. ובמדרש אגדה ובשעה שעלו בשמים וראו דיוקנו של יעקב אבינו חקוק בכסא הכבוד אמרו והלא למטה הוא ומי הביאו לכאן ורדו וראו אותו ורצו להזיקו מיד ירד הקב"ה להצילו היינו דכתיב והנה ה' נצב עליו. והשעם שרצו להזיקו מבואר בס' ציוני בשם סודי רזי עולים ומגידים למעלה הנה יעקב ישן במקום הקודש וירדו לבעוש בו כי לא יתכן שישן במקום המכוון נגד הכבוד כו' ואפילו בבתי כנסיות שלנו אמרו חז"ל אין ישנים בהם. ובשכ"ט כתב ויורדין למטה ומוצאים אותו ישן ולכך היו סופנים בו. ובכתי' ילקוט אור האפלה הגירסא באעי **לאבוקיה** (מלשון ויאבק עמו) הדבר המכהיל והמפחיד שהופיע על הנבוא, וכמעט שמת לולא ההשגחה האלהית המלאה אותו והוא שנאמר והנה ה' נצב עליו. ועי' בספר המעשים בנה שלום טויסקי. ובלקח טוב מרחיב דרש הנ"ל ד"א והנה סולם מוצב ארצה הוא יעקב אבינו בעצמו, וראשו מגיע השמימה שדמות דיוקנו כחוקת בכסא הכבוד. והנה מלאכי אלהים עולים אלו זכויותיו שנאמר אם יש עליו מלאך מליץ אחד טנו אף (איוב לג, כג) שנתפרסמו לפני המקום זכויותיו. ויורדים אלו הכסחות שהוריד משמי קדשו וכח"א והנה ה' נצב עליו וגו' וכתיב הארץ אשר אתה שוכב עליה וגו'. ובהמדת ימים אמרו כל אותה היללה היו ע' שרים עולין [ורואין] דיוקנו של יעקב תחת כסא הכבוד כו'.